GLOBALLASHUV DAVRIDA FRANSUZ TILINI CHET TILI SIFATIDA O‘QITISHDA MADANIYATLARARO KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH: KONSEPTUAL ASOSLAR, DIDAKTIK AMALIYOT VA TADQIQOT ISTIQBOLLARI

G’ijduvon tuman 4-son texnikum fransuz tili fani o’qituvchisi

Mahmudova Gulhayo Lochin qizi

Annotatsiya

Aholi mobilligining ortishi, raqamli muloqot va til xilma-xilligi kuchayib borayotgan sharoitda fransuz tilini chet tili sifatida o‘qitish faqat grammatik qoidalar va lug‘at boyligini o‘rgatish bilan cheklanib qolmasligi kerak. Ta’lim jarayoni o‘quvchilarni turli ijtimoiy amaliyotlarni tushunish, muloqot mazmunini birgalikda aniqlashtirish hamda madaniy qarashlari bir-biridan farq qiladigan suhbatdoshlar bilan muloqot qilishga ham tayyorlashi lozim.

Mazkur maqolada fransuz tilini o‘qitishda madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyaning nazariy asoslari va didaktik ahamiyati o‘rganiladi. Tadqiqot xorijiy tillarni o‘qitish metodikasiga oid asosiy ilmiy ishlar, Tillarni o‘rganish, o‘qitish va baholash bo‘yicha umumevropa mezonlari (CECR) hamda uning qo‘shimcha jildi va madaniyatlararo ta’limga bag‘ishlangan nashrlarning hujjatli tahliliga asoslanadi.

Tadqiqot sifatli va talqiniy yondashuvga ega bo‘lib, manbalar to‘rtta yo‘nalish bo‘yicha tahlil qilinadi: madaniyatlararo kompetensiyaning tarkibiy qismlari, pedagogik amaliyotlar, baholash usullari va uni ta’lim jarayoniga joriy etish shartlari.

Tahlil natijalari kontekstga asoslangan mashg‘ulotlar — qiyosiy refleksiya, rolli o‘yinlar, autentik materiallarni tahlil qilish va hamkorlikdagi loyihalar — muhim didaktik imkoniyatlarga ega ekanini ko‘rsatadi. Biroq bunday mashg‘ulotlar madaniyatlarni bir xil va o‘zgarmas hodisa sifatida tasvirlamasligi, fransuz tilida so‘zlashuvchi jamiyatlarning ichki xilma-xilligini hisobga olishi kerak.

Maqolada tayyorgarlik, o‘zaro muloqot, refleksiya va o‘zlashtirilgan bilimlarni yangi vaziyatga ko‘chirish bosqichlarini birlashtiruvchi didaktik model taklif etiladi. Ushbu maqolada yangi eksperimental natijalar keltirilmagan; takliflar kelgusidagi empirik tadqiqotlarda tekshirilishi lozim bo‘lgan pedagogik farazlar sifatida qaraladi. Tadqiqotning asosiy hissasi til o‘rganish maqsadlarini muloqot, o‘z nuqtayi nazaridan chekinib fikrlash va madaniyatlararo vositachilik ko‘nikmalari bilan bog‘lashdan iborat.

Kalit so‘zlar: fransuz tili, madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya, globallashuv, ko‘p tillilik, vositachilik, CECR, til o‘qitish metodikasi.

1. Kirish

Globallashuv tillarni o‘rganish va ulardan foydalanish sharoitlarini o‘zgartirmoqda. Akademik almashinuvlar, migratsiya, turizm, ijtimoiy tarmoqlar va kasbiy hamkorlik turli til va madaniy tajribaga ega insonlar o‘rtasidagi muloqot holatlarini ko‘paytirmoqda. Bunday vaziyatlarda til qoidalarini bilish muhim bo‘lsa-da, u har doim ham o‘zaro tushunishni kafolatlamaydi.

Grammatik jihatdan to‘g‘ri tuzilgan jumla ayrim vaziyatlarda haddan tashqari keskin, sovuq yoki noo‘rin deb qabul qilinishi mumkin. Aksincha, tilni cheklangan darajada biladigan inson ham aniqlashtirish, tinglash va fikrni qayta ifodalash strategiyalaridan foydalanib, muloqotdagi ayrim qiyinchiliklarni bartaraf etishi mumkin.

Fransuz tili ko‘p tilli xalqaro muhitda muhim o‘rin egallaydi. U Yevropa, Afrika, Shimoliy Amerika, Karib havzasi va Hind okeani mintaqasidagi turli mamlakat hamda hududlarda qo‘llanadi. Shu sababli «fransuz madaniyati»ni yagona va bir xil xususiyatlarga ega hodisa sifatida o‘rgatish cheklangan yondashuv hisoblanadi. Fransuz tilida so‘zlashuvchi jamoalarning til amaliyotlari va o‘zlikni anglash shakllari turlicha, o‘zgaruvchan bo‘lib, avlod, ijtimoiy qatlam, hudud va shaxsiy tajriba bilan bog‘liq farqlarni o‘z ichiga oladi.

Shuning uchun fransuz tilini o‘qitishda frankofon dunyosini yagona madaniy namuna sifatida emas, balki xilma-xil madaniy makon sifatida taqdim etish maqsadga muvofiqdir.

Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya tushunchasi aynan shu ehtiyojga javob beradi. Byram (1997) ushbu kompetensiyaning ta’sirchan nazariy modelini taklif qilgan.

Model munosabatlar, bilimlar, talqin qilish va o‘zaro bog‘lash ko‘nikmalari, yangi ma’lumotlarni o‘rganish va muloqot qilish qobiliyatlari hamda tanqidiy madaniy anglashni o‘z ichiga oladi.

Bu yondashuv til ta’limining maqsadini kengaytiradi: vazifa faqat ona tili sohibining nutqini taqlid qilish emas, balki turli madaniy farqlar sharoitida muloqot qilish, talqin etish va fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdan iborat. Yevropa Kengashining CECR hujjati va uning 2020-yilgi qo‘shimcha jildi ham vositachilik, onlayn muloqot hamda ko‘p tilli va ko‘p madaniyatli kompetensiyalarga alohida e’tibor qaratadi.

Ushbu nazariy asoslar muhim bo‘lishiga qaramay, madaniyatlararo yondashuv amaliy mashg‘ulotlarda ba’zan ikkinchi darajali masala bo‘lib qoladi. Madaniyatga oid darslar ko‘pincha bayramlar, tarixiy obidalar, taomlar yoki mashhur shaxslar haqida ma’lumot berish bilan cheklanadi. Bunday ma’lumotlar foydali bo‘lishi mumkin, ammo ular o‘z-o‘zidan stereotiplarni tanqidiy tahlil qilish, tushunmovchiliklarni bartaraf etish yoki turli talqinlarni anglash qobiliyatini shakllantirmaydi.

Madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish uchun maqsadli pedagogik ketma-ketlik va aniq baholash mezonlari zarur.

Mazkur maqolaning maqsadi fransuz tilini o‘qitishda madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyaning nazariy asoslarini tahlil qilish va uni ta’lim amaliyotiga tatbiq etish modelini taklif etishdan iborat.

Tadqiqot quyidagi savollarga javob izlaydi:

1. Til ta’limida madaniyatlararo kompetensiyani aniqlash uchun qanday nazariy yondashuvlar mavjud?
2. Qaysi mashg‘ulotlar til o‘rganish, madaniy nuqtayi nazarlarni anglash va muloqot ko‘nikmalarini birlashtirishi mumkin?
3. Madaniyatlarni o‘zgarmas toifalarga ajratmasdan va yagona madaniy me’yorni majburan singdirmasdan, ushbu kompetensiyani qanday baholash mumkin?

Maqola hujjatli va konseptual tadqiqot hisoblanadi. U muayyan sinfda o‘tkazilgan tajriba natijalarini o‘lchashni maqsad qilmaydi. Uning vazifasi keyingi empirik tadqiqotlar,

jumladan, fransuz tili chet tili sifatida o‘rgatiladigan ta’lim muhitlaridagi tadqiqotlar uchun nazariy asos yaratishdir.

2. Metodologiya

2.1. Tadqiqot turi va tahlil yondashuvi

Maqolada sifatli hujjatli tahlil yondashuvi qo‘llanadi. Bu tadqiqot qat’iy protokol asosida o‘tkazilgan tizimli sharh hisoblanmaydi, chunki barcha tegishli ma’lumotlar bazalarini qamrab oluvchi to‘liq qidiruv, manbalarni takroriy yozuvlardan tozalash va tanlashning batafsil jarayoni amalga oshirilmagan.

Tadqiqotda til ta’limi, madaniyatlararo kompetensiya va pedagogik amaliyotlar bo‘yicha nazariy ishlar, institutsional hujjatlar hamda metodik tavsiyalar talqiniy tarzda umumlashtiriladi.

2.2. Hujjatli manbalar

Konseptual tahlil asosan quyidagi manbalarga tayanadi:

- Byram (1997) — madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya modeli;
- Yevropa Kengashi (2001, 2020) — kommunikativ va faoliyatga yo‘naltirilgan yondashuv, vositachilik, ko‘p tilli va ko‘p madaniyatli kompetensiyalar;

- Deardorff (2006) — oliy ta’limda madaniyatlararo kompetensiyani aniqlash va baholash;
- Kramsch (1993) — til va madaniyat o‘rtasidagi munosabatlar;
- Liddicoat va Scarino (2013) — til o‘rganishning madaniyatlararo jarayon sifatidagi talqini;
- UNESCO (2006) — madaniyatlararo ta’lim tamoyillari.

Ushbu manbalar nazariy asoslari aniq bo‘lgani va madaniyatlararo ta’lim bo‘yicha ilmiy munozaralarda muhim o‘rin tutgani uchun tanlangan. Institutsional hujjatlar metodik tavsiyalarni izohlashda, nazariy asarlar esa tahlil kategoriyalarini shakllantirishda qo‘llanadi.

2.3. Tahlil jarayoni

Manbalar to‘rtta asosiy yo‘nalish bo‘yicha o‘rganildi:

1. Madaniyatlararo kompetensiyaning tarkibiy qismlari.
2. Uni rivojlantirishga xizmat qiladigan didaktik vositalar.
3. Baholash usullari.
4. Amaliyotga tatbiq etish shartlari va ehtimoliy muammolar.

Keyinchalik g‘oyalar o‘zaro taqqoslanib, nazariy yondashuvlarning umumiy jihatlari, farqlari va fransuz tili darslari uchun amaliy xulosalari aniqlashtirildi.

Tahlil talqiniy xususiyatga ega. U nazariy takliflar va metodik tavsiyalarni umumlashtiradi, biroq ta’sir kattaligini hisoblamaydi va sabab-oqibat munosabatlarini empirik ravishda isbotlashga da’vo qilmaydi.

2.4. Metodologik cheklovlar

Manbalar tanlovi to‘liq qamrovli emas va mashhur nazariy hamda institutsional ishlarga ko‘proq e’tibor berilgan bo‘lishi mumkin. Shu sababli xulosalar meta-tahlil natijasi sifatida talqin qilinmasligi kerak.

Kelgusidagi tizimli sharhda foydalanilgan ma’lumotlar bazalari, qidiruv so‘rovlari, vaqt oralig‘i, kiritish va chiqarib tashlash mezonlari hamda manbalar sifatini baholash jarayoni batafsil ko‘rsatilishi lozim. Taklif etilgan pedagogik modelning samaradorligi ham real o‘quvchilar ishtirokidagi tadqiqotlarda sinovdan o‘tkazilishi zarur.

3. Tahlil natijalari

3.1. Ko‘p tarkibli kompetensiya

Tahlil qilingan adabiyotlar madaniyatlararo kompetensiyani faqat madaniy faktlarni bilish bilan cheklash mumkin emasligini ko‘rsatadi.

Byram (1997) modeliga ko‘ra, bu kompetensiya qiziquvchanlik va ochiqlik kabi munosabatlarni, ijtimoiy guruhlar hamda ularning amaliyotlari haqidagi bilimlarni, voqealarni talqin qilish va o‘zaro taqqoslash ko‘nikmalarini, yangi bilimlarni o‘zlashtirish va muloqot qilish qobiliyatlarini hamda tanqidiy madaniy anglashni o‘z ichiga oladi.

Ushbu tarkibiy qismlar bir-biri bilan chambarchas bog‘liq. Masalan, muayyan jamiyat haqida ko‘p ma’lumotga ega bo‘lgan o‘quvchi o‘zining dastlabki qarashlarini tanqidiy tahlil qila olmasligi mumkin. Aksincha, boshqa madaniyatlarga ochiq munosabatda bo‘lish ham amaliy bilim va strategiyalarsiz yetarli emas.

Deardorff (2006) ham madaniyatlararo kompetensiyani munosabatlar, bilimlar, ko‘nikmalar va ichki hamda tashqi natijalarni o‘z ichiga oluvchi jarayon sifatida talqin qiladi. Bu yondashuv bir martalik muvaffaqiyatli topshiriqni barqaror kompetensiya bilan tenglashtirmaslik zarurligini ko‘rsatadi.

3.2. Til, madaniyat va kontekst

Kramsch (1993) til va madaniyatni bir-biridan butunlay ajratilgan sohalar sifatida ko‘rish mumkin emasligini ta’kidlaydi. Til birliklarining ma’nosi ularning ijtimoiy va ramziy kontekstiga bog‘liq.

Fransuz tilini o‘qitishda murojaat shakllari, xushmuomalalik iboralari, iltimos qilish, fikrga qarshi chiqish va hazil kabi mavzular tahlil uchun qulay imkoniyat yaratadi. Biroq muayyan nutqiy qoidani universal me’yor sifatida taqdim etishdan qochish lozim.

Masalan, fransuz tilidagi tu va vous shakllarini tanlash suhbatdoshlar o‘rtasidagi munosabat, vaziyat, mahalliy odatlar va shaxsiy tanlovga bog‘liq. Shuning uchun sifatli dars birgina qat’iy qoidani emas, balki kontekst, farqlar va turli qo‘llanish imkoniyatlarini ko‘rsatadi.

Frankofon dunyosining xilma-xilligi ham shuni talab qiladi. Dars materiallariga turli mamlakat va hududlardan olingan manbalarni kiritish, ayni paytda bitta insonni butun bir madaniyat vakili sifatida ko‘rsatmaslik muhimdir.

O‘quvchilar manbani tahlil qilishda quyidagi savollarni berishga o‘rgatilishi mumkin: kim gapiryapti, qaysi vaziyatda gapiryapti, kimga murojaat qilmoqda va qanday maqsadni ko‘zlamoqda? Bu yondashuv ommaviy axborot vositalaridagi madaniy tasvirlarni ham tanqidiy o‘rganishga yordam beradi.

3.3. Faoliyatga yo‘naltirilgan yondashuv va vositachilik

Yevropa Kengashining CECR hujjati o‘quvchini muayyan ijtimoiy vazifalarni bajaruvchi faol ishtirokchi sifatida talqin qiladi. Ushbu yondashuv madaniyatlararo loyihalarni tashkil etish uchun qulay asos yaratadi.

Masalan, o‘quvchilar tashrif dasturini tayyorlashlari, xorijiy hamkorlarga mahalliy an’anani tushuntirishlari, turli manbalardagi ma’lumotlarni taqqoslashlari yoki suhbatdoshlar o‘rtasidagi tushunmovchilikni aniqlashtirishga yordam berishlari mumkin.

CECRning qo‘shimcha jildida vositachilik va ko‘p tilli hamda ko‘p madaniyatli kompetensiyalar alohida yoritilgan. Vositachilik faqat tarjima qilishni anglatmaydi. U ma’lumotni qayta ifodalash, tushunchani izohlash, suhbatni yengillashtirish va umumiy tushunishga erishishni ham o‘z ichiga oladi.

Masalan, B1 darajasidagi o‘quvchi murakkab madaniy ma’lumotni A2 darajasidagi sherigiga sodda fransuz tilida tushuntirishi mumkin. Yana bir topshiriqda o‘quvchi ikki xil qarashni ularni buzib ko‘rsatmasdan umumlashtiradi. Bunday faoliyat til ko‘nikmalari bilan bir qatorda tinglash, ma’lumotni tanlash va suhbatdosh ehtiyojlarini hisobga olishni talab qiladi.

3.4. Nazariy yondashuvlarga mos pedagogik faoliyatlar

Tahlil natijasida bir-birini to‘ldiruvchi bir nechta mashg‘ulot turi ajratildi.

Autentik materiallarni tahlil qilish. Gazeta parchalari, e’lonlar, podkastlar, suhbatlar, plakatlar va raqamli muloqot namunalaridan foydalanish mumkin. O‘quvchilar faqat matnning bevosita ma’nosini tushunish bilan cheklanmay, uning auditoriyasi, taxminlari, uslubi va yetishmayotgan ma’lumotlarini ham tahlil qiladilar.

Qiyosiy refleksiya. O‘quvchilar turli amaliyotlarni taqqoslaydilar, lekin ularni ustunlik yoki kamchilik bo‘yicha baholamaydilar. «Qanday talqinlar mumkin?», «Qaysi ma’lumotlar yetishmayapti?» va «Bu vaziyat odamlar yoki sharoitga qarab qanday o‘zgarishi mumkin?» kabi savollar foydalidir.

Rolli o‘yinlar. O‘quvchilar tushuntirish so‘rash, fikrga qo‘shilmaslik, uchrashuv vaqtini kelishish, uzr so‘rash yoki suhbatdoshning niyatini aniqlashtirishni mashq qiladilar. Mashg‘ulotdan keyingi tahlil muhim, chunki sahnalashtirishning o‘zi madaniy anglashni avtomatik ravishda ta’minlamaydi.

Hamkorlikdagi loyihalar. Podkast, raqamli ko‘rgazma, elektron xatlar yoki xalqaro onlayn uchrashuvlar o‘quvchilarga muloqot imkoniyatini beradi. Bunday faoliyat oldindan tayyorgarlik, moderatorlik va xavfsizlik qoidalarini talab qiladi. Hamkorlar shunchaki madaniy ma’lumot beruvchilar sifatida emas, o‘z qarashlariga ega mustaqil suhbatdoshlar sifatida qabul qilinishi kerak.

3.5. Madaniyatlararo kompetensiyani baholash

Madaniyatlararo kompetensiyani baholash murakkab, chunki munosabat va nuqtayi nazarni o‘zgartirish qobiliyatini grammatik qoida kabi o‘lchab bo‘lmaydi. Bitta umumiy baho ham turli ko‘nikmalar o‘rtasidagi farqlarni yashirib qo‘yishi mumkin.

Shuning uchun tahliliy baholash mezonlari quyidagilarni alohida ko‘rib chiqishi kerak:

- til va pragmatik vositalardan vaziyatga mos foydalanish;
- hujjatni kontekstda talqin qilish;
- bir nechta ehtimoliy talqinni ko‘rib chiqish;
- fikrni qayta ifodalash va vositachilik qilish;
- talqinni aniq dalillar bilan asoslash;
- o‘zining dastlabki fikri va uning cheklovlarini anglash.

Baholash mezonlari kuzatish mumkin bo‘lgan harakatlar orqali ifodalanishi lozim. Masalan, «vaziyatga bog‘liq talqinni tan oladi va aniqlashtiruvchi savol beradi» degan mezon «boshqa madaniyatlarni hurmat qiladi» kabi umumiy ifodaga qaraganda aniqroq baholanadi.

Portfolio ham foydali vosita bo‘lishi mumkin. O‘quvchi unda yozma va og‘zaki ishlarini, hujjat tahlillarini hamda o‘z talqinlari qanday o‘zgargani haqidagi qisqa mulohazalarini jamlaydi.

4. Muhokama

4.1. Madaniyatlararo ta’limni folklorik yondashuvdan tanqidiy yondashuvga olib chiqish

Hujjatli tahlil madaniy mazmunni darsga kiritishning o‘zi madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish uchun yetarli emasligini ko‘rsatadi. Bayramlar, taomlar, obidalar va mashhur shaxslar haqidagi ma’lumotlar foydali boshlang‘ich nuqta bo‘lishi mumkin. Biroq ular madaniyatni milliy xususiyatlar ro‘yxatiga aylantirib yuborish xavfini tug‘diradi.

Yanada chuqur yondashuv madaniy hodisalarni kontekst, ichki xilma-xillik va ijtimoiy munosabatlar bilan bog‘lab o‘rganishni talab qiladi.

Masalan, turistik plakatni tahlil qilishda qaysi jihatlar ko‘rsatilgani, qaysilari chetda qolgani va material kim uchun tayyorlangani muhokama qilinishi mumkin. Bu til o‘rganish, media savodxonlik va tanqidiy fikrlashni birlashtiradi.

4.2. Madaniy refleksiya va til maqsadlari o‘rtasidagi muvozanat

Amaliy muammolardan biri madaniy muhokamaga haddan tashqari ko‘p vaqt ajratilib, til o‘rganish maqsadlarining noaniq qolishidir. Boshqa tomondan, faqat grammatik to‘g‘rilikka e’tibor qaratish o‘quvchilarning mazmunni muhokama qilish imkoniyatini cheklaydi.

Shuning uchun til va madaniyatni qarama-qarshi qo‘yish emas, balki ularni birgalikda rejalashtirish lozim. Masalan, bir darsda taqqoslash konstruksiyalari, taxmin bildirish va aniqlashtiruvchi savollar tuzish o‘rgatilishi bilan birga, ijtimoiy amaliyotlarni talqin qilish ham ko‘zda tutilishi mumkin.

O‘qituvchi tilga oid va madaniyatlararo maqsadlarni alohida ko‘rsatib, har birini tegishli mezonlar bilan baholashi kerak. O‘quvchining shaxsiy fikri yoki muayyan qarashga qo‘shilmasligi uchun baho pasaytirilmasligi lozim. Baholash fikrni asoslash, kontekstni hisobga olish, tinglash va til vositalaridan foydalanishga qaratiladi.

4.3. Mahalliy ta’lim kontekstining ahamiyati

Fransuz tili chet tili sifatida o‘rgatiladigan muhitlarda o‘quvchilar allaqachon muayyan madaniy, lingvistik va ko‘p tilli tajribaga ega bo‘ladilar. Ularning mahalliy madaniyatini bartaraf etilishi kerak bo‘lgan to‘siq sifatida ko‘rish noto‘g‘ri.

Aksincha, mavjud tajribani boshqa madaniy qarashlar bilan bog‘lash vositachilik ko‘nikmalarini rivojlantiradi. O‘quvchilar mahalliy an’anani fransuz tilida tushuntirishlari, so‘ng uni turli auditoriyalarga moslab qanday ifodalash mumkinligini muhokama qilishlari mumkin. Bu o‘z madaniy o‘zligini saqlagan holda samarali muloqot qilishga yordam beradi.

4.4. O‘qituvchilar malakasini oshirish

Madaniyatlararo yondashuvni barqaror joriy etish uchun o‘qituvchilarni faqat frankofon mamlakatlari haqidagi ma’lumotlar bilan tanishtirish yetarli emas. Ular material tanlash, muloqot vaziyatlarini tahlil qilish, fikrlar xilma-xilligini boshqarish va baholash mezonlarini ishlab chiqish bo‘yicha ham tayyorgarlikka ega bo‘lishlari kerak.

Malaka oshirish mashg‘ulotlarida noaniq yoki tushunmovchilik keltirib chiqaradigan muloqot holatlari tahlil qilinishi mumkin. O‘qituvchilar turli talqinlarni ko‘rib chiqib, o‘quvchilarni dalillarga asoslangan xulosaga olib keladigan savollarni ishlab chiqadilar.

4.5. To‘rt bosqichli didaktik model

Nazariy asoslar tahliliga tayangan holda maqolada to‘rt bosqichli model taklif etiladi:

1. Tayyorgarlik: til va madaniyatga oid maqsadlarni belgilash, avvalgi bilimlarni faollashtirish va kontekstli materialni taqdim etish.
2. O‘zaro muloqot: savol berish, tushuntirish, kelishish yoki fikrni qayta ifodalashni talab qiladigan vazifani bajarish.
3. Refleksiya: dastlabki talqinlarni tahlil qilish, yetishmagan ma’lumotlarni aniqlash va ehtimoliy stereotiplarni ko‘rib chiqish.
4. Ko‘chirish: o‘rganilgan strategiyalarni boshqa hujjat yoki yangi muloqot vaziyatida qo‘llash.

Bu model konseptual taklif hisoblanadi. Uning samaradorligi hali ushbu tadqiqot doirasida eksperimental ravishda tasdiqlanmagan. Uni sinovdan o‘tkazishda sinf

kuzatuvlari, o‘quvchi ishlari, suhbatlar va oldingi hamda keyingi natijalarni o‘lchashdan foydalanish mumkin.

4.6. Cheklovlar va kelgusi tadqiqotlar

Maqolaning asosiy cheklovi hujjatli tahlilning tizimli sharh darajasida emasligidir. Tanlangan manbalar nazariy jihatdan muhim bo‘lsa-da, ular barcha tillar va ta’lim kontekstlarida chop etilgan empirik tadqiqotlarni qamrab olmaydi.

Kelgusidagi tadqiqotlar fransuz tili darslaridagi turli mashg‘ulotlarni taqqoslash, aniqlashtirish strategiyalarining rivojlanishini kuzatish yoki turli frankofon hududlardan olingan hujjatlarni o‘quvchilar qanday talqin qilishini o‘rganishga qaratilishi mumkin.

Hamkorlikdagi loyihalarning vositachilik qobiliyatiga ta’siri va baholash mezonlarining turli baholovchilar o‘rtasida qanchalik izchil ishlashi ham o‘rganilishi lozim.

5. Xulosa

Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya ko‘p tilli va o‘zaro bog‘langan dunyoga mos fransuz tili ta’limining muhim tarkibiy qismidir. Tahlil qilingan nazariy adabiyotlar ushbu kompetensiya munosabatlar, bilimlar, talqin qilish, muloqot va tanqidiy anglashni birlashtirishini ko‘rsatadi.

Maqolada tayyorgarlik, o‘zaro muloqot, refleksiya va o‘rganilgan bilimlarni yangi vaziyatga ko‘chirishdan iborat didaktik sikl taklif etildi. Kontekstli hujjatlar tahlili, qiyosiy refleksiya, rolli o‘yinlar, vositachilik va hamkorlikdagi loyihalar til maqsadlarini madaniy talqin bilan birlashtirishga yordam berishi mumkin.

Biroq ularning samaradorligi materiallarning sifati, o‘qituvchining tayyorgarligi, aniq baholash mezonlari va frankofon jamiyatlarining ichki xilma-xilligini hisobga olishga bog‘liq.

Ushbu maqola konseptual va metodologik hissa qo‘shadi, lekin taklif etilgan model samaradorligining eksperimental isbotini taqdim etmaydi. Keyingi bosqichda modelni real FLE darslarida sinash, o‘quvchilarning muloqot, vositachilik va tanqidiy refleksiya ko‘nikmalarini o‘lchash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Byram, M. (1997). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Multilingual Matters. https://doi.org/10.21832/BYRAM0244

2. Council of Europe. (2001). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages

3. Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Companion Volume. https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/cefr-companion-volume-and-its-language-versions

4. Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. Journal of Studies in International Education, 10(3), 241–266. https://doi.org/10.1177/1028315306287002

5. Kramsch, C. (1993). Context and Culture in Language Teaching. Oxford University Press.

6. Liddicoat, A. J., & Scarino, A. (2013). Intercultural Language Teaching and Learning. Wiley-Blackwell. https://doi.org/10.1002/9781118482070

7. UNESCO. (2006). UNESCO Guidelines on Intercultural Education. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878